

Onderzoek waardering kwaliteitsstandaarden in gezinshuizen

Uitgave van Alliantie Kind in Gezin

Kind in Gezin

In ons land zijn ongeveer 20.000 kinderen uithuisgeplaatst in residentiële zorginstellingen. Van hen verblijven op dit moment zo'n 600 kinderen in gezinshuizen. Dat is zeer weinig.

Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft ieder kind recht op een gezin. Alliantie Kind in Gezin vindt dat ook kinderen in de residentiële jeugdzorg mogen opgroeien binnen de veiligheid en geborgenheid van een gezin. De ambitie van Alliantie Kind in Gezin is dat er in 2020 voor 10.000 van deze kinderen een passende gezinsvorm beschikbaar is. Het motto luidt dan ook: bouwen aan 10.000 inhuisplaatsingen.

Om deze ambitie te verwezenlijken, ontwikkelt de Alliantie een innovatieve samenwerking met veel belanghebbenden. Ze werkt voortvarend

aan politiek-bestuurlijk draagvlak en stimuleert de ontwikkeling van projecten gericht op de opvang van kinderen en jongeren in gezinsvormen. Daarnaast verzamelt de Alliantie gegevens over gezinshuizen, om deze informatie vervolgens te delen met partners en andere betrokkenen. Dit onderzoek maakt deel uit van die gegevensverzameling.

Gezinshuizen zijn een vorm van residentiële jeugdzorg waarbij het vanzelfsprekende van een gezin wordt gecombineerd met professionaliteit in de jeugdzorg.

Het onderzoek: kinderen, jongeren en ouders aan het woord

In opdracht van het Landelijk Cliëntenforum Jeugdzorg (LCFJ) is onderzoek verricht naar de waardering van de kwaliteitsstandaarden door cliënten (kinderen, jongeren en hun biologische ouders) van de jeugdzorg. Daarnaast is er aanvullend onderzoek gedaan onder de gezinshuizen. Er zijn in totaal 70 personen ondervraagd door middel van panelgesprekken en interviews. Met hen zijn de 20 kwaliteitsstandaarden doorgenomen. Deze brochure geeft hiervan een beeld.

Aan de hand van de standaarden is met de cliënten gesproken over de mate waarin volgens hen de kwaliteit van zorg is gewaarborgd. Dit heeft informatie opgeleverd over hoe zij tegen de hulpverlening en de zorg van de gezinshuizen aankijken. Het ultieme doel is dat de kwaliteit van de gezinshuizen wordt verbeterd, mede op basis van de perspectieven van kinderen, jongeren en ouders zelf. Dit sluit aan bij de visie van Alliantie Kind in Gezin.

"Hij kan nou lachen, maakt grapjes, ontwikkelt zich. Ik ben er heel blij mee." Moeder

Resultaten die motiveren

Hieronder zijn de hoofdlijnen van de cliëntwaardering te lezen, onderverdeeld in clusters van standaarden. Het verblijf, de bejegening en de nazorg in gezinshuizen krijgen een hoge waardering. Als het gaat om het voorkomen van uithuisplaatsing en toeleiding naar hulp ligt er nog werk.

● Uithuisplaatsing voorkómen (standaard 0)

Jeugdigen geven aan dat ze snel uit huis zijn geplaatst, maar vinden dit niet per se slecht: veel jeugdigen vinden dat in hun geval uithuisplaatsing nodig was. Daarmee geven ze aan dat uithuisplaatsing niet altijd te voorkomen is. Ouders zijn meer uitgesproken ontevreden over de uithuisplaatsing. Hoewel ook zij vaak vinden dat er sprake was van een probleem in de opvoedingssituatie, hadden ze graag gezien dat er meer onderzoek was gedaan naar de thuissituatie. Hulp in huis of eventuele tijdelijke uithuisplaatsingen zijn ook genoemd als oplossingen, zodat het kind niet (definitief) uit huis zou worden geplaatst.

"Als ik terugkijk denk ik wel, ze hadden wel meer kunnen doen, meer begeleiding bijvoorbeeld in plaats van één keer in de week." Jongen, 19 jaar

● De toeleiding naar de hulp (standaarden 1-6)

Jeugdigen geven aan, zeker als ze jonger zijn, niet veel regie te hebben. Ze begrijpen dit ook, omdat ze vinden dat ze daar dan nog te jong voor zijn. Op oudere leeftijd ervaren zij wel voldoende regie en worden ze beter geïnformeerd. Samen met gezinshuisouders maken zij keuzes; zij voelen zich gesteund en zijn daardoor goed in staat zelf keuzes te maken. De rol van ouders is beperkt, maar ook dit begrijpen jeugdigen. Ouders staan meer op afstand van hun kind, terwijl de gezinshuisouder dagelijks contact heeft. In het algemeen willen ouders graag serieuzer worden genomen en meebeslissen, zowel bij de uithuisplaatsing als de periode waarin het kind niet thuis verblijft. Jeugdigen kennen het hulpverleningsplan en zijn betrokken bij de totstandkoming ervan. Het hulpverleningsplan wordt regelmatig samen met hen geëvalueerd en bijgesteld. Ook ouders zijn tevreden over de wijze waarop zowel hun kind als zichzelf worden betrokken bij het opstellen van dit plan.

“Je woont hier. En je familie weet niet wat hier allemaal afspeelt en wat je graag wilt. En de gezinshuisouders wel. Dus zij beslissen dingen over mij wat goed voor mij is. Ik vind het fijner dat zij uitmaken wat ik ga doen later in plaats van dat mijn familie dat doet.” Meisje, 15 jaar

● Het verblijf (standaarden 7-10, 14-15)

Het leven in een gezinshuis wordt door zowel jeugdigen als ouders als ‘gewoon’ ervaren, zeker in vergelijking met het leven in een leefgroep*. Jeugdigen die daar ervaring mee hebben, vinden over het algemeen een gezinshuis beter bij hen passen dan een leefgroep. Ze hebben in een gezinshuis meer vrijheid en ruimte om zichzelf te zijn. Ook waarderen ze het om in een gezin te wonen; dit geeft hen de rust om te leren en zich te ontwikkelen. Ouders zijn tevreden wanneer ze de ervaring hebben dat hun kind in het gezinshuis kansen krijgt die het thuis niet krijgt. Minder positief zijn ze wanneer het niet klikt tussen hun kind en de gezinshuisouder of wanneer de religieuze beleving en praktijk in het gezinshuis anders is dan bij hun thuis. De meeste jeugdigen voelen zich veilig en thuis in het gezinshuis; ze hebben een goede band met de gezinshuisouders, genoeg eigen ruimte en kunnen de dingen doen die ze willen. Een ander positief punt van het verblijf in een gezinshuis is de mogelijkheid contact te onderhouden met familie.

“Ik kan hier eigenlijk alles wel leren wat ik moet leren. Bijvoorbeeld kan ik leren om mensen te vertrouwen. Want in het verleden zijn er heel veel dingen gebeurd waardoor ik volwassenen niet kon vertrouwen. En dat ik minder onzeker wordt. En dat is ook al een stuk vooruit gegaan. En ik kan al beter met andere mensen omgaan en dat wordt steeds beter.” Meisje, 13 jaar

● De bejegening (standaarden 11-13, 16)

Gezinshuisouders staan dicht bij jeugdigen en zijn voor hen het eerste aanspreekpunt. De gezinshuisouders luisteren goed naar jeugdigen en nemen hen serieus. Jeugdigen kunnen bij hen terecht met vragen en klachten en voelen zich gehoord. Jongeren worden, zeker naarmate ze er langer verblijven en ouder worden, goed betrokken bij het reilen en zeilen in een gezinshuis. Zij zijn minder positief over de gezinsvoogden. Deze mensen staan verder van hen af. Ook het verloop onder gezinsvoogden is groot, waardoor jeugdigen minder makkelijk een vertrouwensband met hen opbouwen. Zowel jeugdigen als ouders geven aan dat het wel eens voorkomt dat zij in vertrouwen een mededeling doen aan de gezinshuisouders of gezinsvoogd en dat hier vervolgens niet vertrouwelijk mee om wordt gegaan.

“Ik kan goed praten met mijn gezinshuismoeder. Ze vragen ook wel naar mijn mening tijdens de evaluatie. Tussendoor kan ik ook mijn mening geven bij de gezinshuismoeder.” Jongen, 13 jaar

● De nazorg (standaarden 17-19)

Jeugdigen ervaren bij de voorbereidingen op het zelfstandig gaan wonen goede ondersteuning van gezinshuisouders. Ruim op tijd wordt in gezinshuizen aandacht besteed aan zaken als inkomen en verzekeringen. Ook is er aandacht voor de uitzet voor de eigen woning en vaardigheden als het doen van huishoudelijke taken. Het goede contact dat jeugdigen hebben met hun gezinshuisouders blijft voortbestaan als zij op zichzelf wonen. Zij krijgen hulp en steun van hun voormalige gezinshuisouders en hebben de ervaring bij het gezin te blijven horen.

“Ik heb ook een tijdje op zolder gewoond in het gezinshuis, met een keukentje. Ik kreeg geld om boodschappen te doen om te kijken of ik goed voor mezelf kon zorgen. Dit was een initiatief van mijn gezinshuismoeder.” Jongen, 19 jaar

* In een leefgroep worden jeugdigen opgenomen in de leeftijd van 4 - 18 jaar. Bij deze jeugdigen is sprake van ernstige opvoedingsproblematiek. Jongeren leven gezamenlijk in een leefgroep. Op een leefgroep is 24 uur per dag wisselende begeleiding aanwezig.

Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C

Drie internationale organisaties, SOS Children's Villages, IFCO (International Foster Care Organisation) en FICE (Fédération Internationale des Communautés Educatives) - allen actief op het gebied van zorg en ondersteuning voor kinderen en jeugdigen - hebben enkele jaren terug het initiatief genomen voor het internationale project Quality for Children (Q4C). Dit bouwde voort op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De doelstelling van het project: het garanderen en verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen en jeugdigen in residentiële zorg en pleegzorg door het ontwikkelen van internationale kwaliteitsstandaarden. In 2005 is in Nederland een Nationaal Team Q4C gestart.

De doelstelling was ondermeer om te komen tot een set kwaliteitsstandaarden vanuit de perspectieven van cliënten in de Nederlandse jeugdzorg. Dit is uitgemond in de publicatie 'Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C'¹. In totaal zijn er 20 standaarden geformuleerd.

- 0** Alles is erop gericht om uithuisplaatsing te voorkómen.
Ik woon het liefst thuis of bij familie of bekenden.
- 1** Jeugdigen en hun familie hebben de regie.
Mijn familie en ik bepalen wat er met mij gebeurt.
- 2** De jeugdigen worden ondersteund bij de te nemen beslissingen.
Ik krijg hulp bij de keuzes die ik moet maken.
- 3** Jeugdigen en hun familie worden goed geïnformeerd.
Ik krijg genoeg en de juiste informatie zodat ik een goed besluit kan nemen.
- 4** De juiste hulp wordt zo snel mogelijk geboden.
Ik krijg snel goede hulp en mijn familieleden ook.
- 5** De plaatsing wordt goed voorbereid en begeleid.
Mijn familie en ik weten goed waar we aan toe zijn als ik ergens word geplaatst.
- 6** Het hulpverleningsplan garandeert continuïteit, samenhang en resultaten.
Het hulpverleningsplan maakt duidelijk welke en wanneer de doelen worden bereikt.
- 7** De plaatsing sluit aan bij de achtergrond en behoeften van jeugdigen.
Ik word op een plek geplaatst die bij mij past en waar ik me kan ontwikkelen.
- 8** De plaatsing en de hulp bieden de jeugdigen een zo gewoon mogelijk leven.
Ik wil geen speciaal geval of uitzondering zijn.
- 9** Jeugdigen kunnen blijven wonen op een plaats waar zij zich thuis voelen.
Ik wil niet naar een andere plek als ik me goed en thuis voel waar ik woon.
- 10** Jeugdigen kunnen contact (onder)houden met familie en vrienden.
Ik kan bij mijn familie en vrienden blijven horen en contact met hen hebben.
- 11** Pleegouders en professionals zijn vaardig in het opvoeden en helpen van jeugdigen.
Ik word goed geholpen bij al mijn vragen en problemen.
- 12** Pleegouders en professionals luisteren naar jeugdigen en nemen hen serieus.
Ik heb te maken met pleegouders en professionals die geïnteresseerd zijn in mij en mijn mening.
- 13** Jeugdigen worden gestimuleerd om mee te praten en invloed te hebben op hun leefomgeving.
Daar waar ik verblijf, heb ik inspraak in hoe het er uit ziet en hoe het er aan toegaat.
- 14** De hulpverlening garandeert de veiligheid van de jeugdigen.
Ik woon op een plek waar ik veilig ben en me thuis voel.
- 15** Jeugdigen krijgen de mogelijkheid om in contact te komen met leeftijdgenoten in een vergelijkbare situatie.
Ik kan ervaringen uitwisselen en steun en tips krijgen van andere kinderen en jongeren.
- 16** Jeugdigen kunnen ergens terecht als zij een vraag of een klacht hebben met betrekking tot de hulpverlening.
Ik weet bij wie ik terecht kan als ik het ergens echt niet mee eens ben.
- 17** Jeugdigen en hun familie worden goed voorbereid op de situatie na het verblijf in een pleeggezin of groep.
Ik weet goed waar ik aan toe ben als ik mijn pleeggezin of leefgroep verlaat.
- 18** Jongeren worden bijtijds voorbereid op zelfstandig (gaan) wonen.
Alle dingen zijn goed voorbereid en geregeld als ik op mezelf ga wonen.
- 19** Na vertrek uit de jeugdzorg is ondersteuning gegarandeerd, ook voor de familie.
Als dat nodig is, krijg ik ook hulp als ik niet meer in een groep of pleeggezin woon.

1) Van Beek, F, Rutjes, L.; Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C. Wat kinderen en jongeren belangrijk vinden als ze niet thuis wonen, Bohn Stafleu van Loghum, Houten 2009

De kracht van gezinshuizen

Hieronder zijn opvallende overeenkomsten en verschillen te lezen wat betreft de waardering van de standaarden tussen pleegzorg, gezinshuizen en een leefgroep (residentiële zorg). In het eerder genoemde onderzoek van het LCFJ wordt hier dieper op ingegaan. De verwachting is dat het LCFJ- onderzoek het onderstaande beeld verder versterkt.

● Continuïteit

De jeugdigen die de vergelijking kunnen maken, vinden het allemaal fijner om in een gezinshuis te wonen dan in een leefgroep. De reden die hiervoor wordt genoemd is dat zij het gevoel hebben deel uit te maken van een gezin, met de bijbehorende continuïteit. In een gezinshuis zijn vrijwel altijd dezelfde gezinshuisouders aanwezig. Een voordeel van altijd dezelfde 'leiding', is dat er minder verwarring kan ontstaan over gemaakte afspraken. Jeugdigen vinden het prettig dat ze één keer hun verhaal kunnen doen en niet te maken hebben met verschillende groepsleiders, die ze telkens weer op de hoogte moeten stellen.

“Begeleiders gaan weer naar huis en zijn minder betrokken. Pleeggezinnen zijn volgens mij altijd beter voor een kind dan een leefgroep. Veel vaster, niet dat mensen maar 2 dagen in de week werken.” Jongen, 19 jaar

● Vrijheid

Veel jeugdigen vertellen dat ze in het gezinshuis meer vrijheid hebben. Bijvoorbeeld de vrijheid om een hobby te hebben die je wilt. Er mag een broertje of zusje komen logeren en er is ruimte om dingen met vrienden te doen. Op een leefgroep gelden vaak strengere regels. Andere factoren die bijdragen aan positieve ervaringen in een gezinshuis zijn de aanwezigheid van huisdieren en het hebben van voldoende ruimte om te kunnen spelen. Wat ook vaak wordt genoemd is dat er in een gezinshuis meer rust is, omdat er minder mensen wonen dan in een leefgroep.

“Op de leefgroep zijn ze net iets strenger dan in een gezinshuis. Als je geen strenge begeleiding nodig hebt zeg ik toch eerder gezinshuis. Het hangt dus af van de situatie wat een ideale plaatsing is.” Meisje, 22 jaar

● Gelijkheid

Ook de andere bewoners van een leefgroep of pleeggezin doen ertoe voor de manier waarop het wonen daar ten opzichte van het wonen in een gezinshuis wordt beleefd. Van een leefgroep wordt gezegd dat jeugdigen daar vaak wonen met mensen die kampen met zware problematiek. Dit heeft invloed op het welbevinden van jeugdigen op een leefgroep en op de wijze waarop zij zich daar ontwikkelen. Enkele jeugdigen ervaren meer gelijkheid in een gezinshuis dan in een pleeggezin. Dit heeft te maken met het feit dat alle kinderen en jongeren in een gezinshuis een soortgelijke achtergrond hebben: ze zijn immers allemaal uithuisgeplaatst. Zij ervaren het als een voordeel dat ze met de andere kinderen in dezelfde situatie zitten.

“Want als je nou het enige kind bent dan moet je telkens aan iedereen uitleggen waarom je uit huis bent en zo. In een gezinshuis is iedereen eigenlijk gelijk, met iedereen is iets gebeurd waarom ze niet thuis kunnen wonen.” Meisje, 12 jaar

Aandachtspunten bij verdere ontwikkeling van gezinshuizen

Alliantie Kind in Gezin wil de sterke punten van gezinshuizen steviger verankeren en breder benutten dan nu het geval is. Vanuit het perspectief van de cliënten zelf komen de volgende aandachtspunten voor het verbeteren van de zorg in gezinshuizen:

Uithuisplaatsing voorkomen

● Als het gaat om het voorkomen van een uithuisplaatsing, kunnen de volgende aanbevelingen van ouders worden opgevolgd: uitputtend onderzoek doen naar de thuissituatie, meer hulp in huis en eerder overgaan tot tijdelijke – in plaats van definitieve – uithuisplaatsing. Het is goed als er na een plaatsing in een gezinshuis met de jeugdige en zijn ouders nog eens wordt gesproken over de aanleiding van de uithuisplaatsing, waarbij ook de vraag of de uithuisplaatsing te voorkomen was aan de orde komt.

Grotere rol ouders

● Binnen de gezinshuizen moeten de mogelijkheden van ouders om mee te beslissen worden vergroot. Het bieden van actieve ondersteuning bij het nemen van beslissingen, op een wijze die aansluit bij de behoefte en de momenten van ouders, is hierbij belangrijk.

Eigen sociale systeem behouden

● Als het mogelijk is, is het aan te raden om jeugdigen te plaatsen op een plek die lijkt op de omgeving waar ze vandaan komen. In het bijzonder de aansluiting wat betreft religieuze overtuiging moet onder de aandacht worden gebracht.

○ De ervaring dat een gezinshuis een 'zo gewoon mogelijk leven' biedt, kan worden versterkt door te zoeken naar een passende gezinssamenstelling. Ook de mogelijkheden voor jeugdigen om contacten te onderhouden en te vergroten helpen hierbij, evenals het beoefenen van een sport en meegaan op vakantie.

Verantwoording

Alliantie Kind in Gezin is ontstaan uit een initiatief van de Rudolphstichting, Gezinshuis.com, Stichting Het R.C. Maagdenhuis, 's Heeren Loo en Stichting Kinderpostzegels Nederland. Deze organisaties zijn met elkaar verbonden door het inzicht dat de zorg voor jeugd in Nederland beter en duurzamer kan door inhuysplaatsingen. Zij hebben de bereidheid en het enthousiasme om hier een bijdrage aan te leveren.

Deze brochure is samengesteld op basis van het onderzoeksrapport van Stichting Alexander. Het volledige rapport heeft de titel 'Dat voelt als een thuis voor mij' en is te vinden op de website van Alliantie Kind in Gezin: www.inhuisplaatsen.nu. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Rudolphstichting en Gezinshuis.com.

In de loop van 2011 volgt er van Stichting Alexander een publicatie over de resultaten van het project Toetsing Jeugdzorg Q4C, dat zich richt op een cliënten toetsing van het functioneren van leefgroepen, pleeggezinnen en gezinshuizen.

Colofon

Heeft u vragen naar aanleiding van deze brochure of wilt u meer informatie over dit project? Neem dan gerust contact met ons op.

Alliantie Kind in Gezin

Rudolphlaan 2
3794 MZ De Glind
Telefoon 0342 45 90 10
www.inhuisplaatsen.nu
info@inhuisplaatsen.nu

Stichting Alexander

Telefoon 020 626 39 29
www.st-alexander.nl
info@st-alexander.nl

Tekst – Ypma | Van Tilborg

Vormgeving – Ontwerpgroep Lâle

Druk – Grammé, grafische producties